

**Grażyna FURGAŁA-SELEZNIOW¹, Małgorzata JANKUN²,
Anna HAKUĆ-BŁAŻOWSKA¹**

¹Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
Wydział Nauk o Środowisku
Katedra Turystyki, Rekreacji i Ekologii
e-mail: graszka@uwm.edu.pl

²Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
Wydział Nauk o Środowisku
Katedra Ichtiologii

ANALIZA FUNKCJI TURYSTYCZNEJ WYBRANYCH MIEJSCOWOŚCI NAD JEZIOREM JEZIORAK

Analysis of a tourist function in towns and villages on the lakeshore of Lake Jeziorak

Zarys treści: Turystyka jeziorna ma znaczący wpływ na rozwój obszarów wiejskich na terenach pojeziernych. Jeziorak, położony na Pojezierzu Iławskim, jako jedno z największych i jednocześnie najdłuższe jezioro w Polsce, jest atrakcyjny turystycznie. Z tego względu miejscowości leżące wokół zbiornika mają istotne znaczenie dla ruchu turystycznego. Celem pracy było określenie funkcji turystycznej wybranych miejscowości nad jeziorem Jeziorak. Analizie poddano siedem wsi i jedno miasto (Iława). Przeprowadzono inwentaryzację bazy noclegowej i towarzyszącej w poszczególnych miejscowościach, obliczono wskaźniki rozwoju funkcji turystycznej, określono rolę funkcji turystycznej w strukturze funkcjonalnej miejscowości. Wskaźniki rozwoju funkcji turystycznej pokazują, że dla pięciu wsi funkcja turystyczna jest podstawową lub jedną z głównych w ich strukturze funkcjonalnej. Pod względem przestrzennego wyposażenia w bazę noclegową we wszystkich miejscowościach funkcja turystyczna jest podstawową lub jedną z głównych.

Abstract: Lake tourism has a significant impact on the development of rural areas in the lakelands. The aim of the study was to determine the tourist function of the eight localities around Lake Jeziorak, one of the largest and the longest lakes in Poland. An inventory of accommodation and accompanying base in particular localities was made. The indicators of tourist function development were calculated. The role of tourist function in the functional structure of the town Iława and the nearby villages was determined. Tourism development indicators show that for five villages the tourist function is basic or one of the main in their functional structure. In terms of spatial equipment in the accommodation facilities the tourist function is basic or one of the main in all destinations.

Słowa kluczowe: funkcja turystyczna, turystyka jeziorna, walory przyrodnicze, baza noclegowa, baza towarzysząca

Key words: tourist function, lake tourism, natural tourism resources, accommodation base, additional infrastructure

Wpłynęło: 16.08.2018
Zaakceptowano: 15.02.2019

Zalecany sposób cytowania/ Cite as: Furgała-Selezniow G., Jankun M., Hakuć-Błażowska A., 2019, Analiza funkcji turystycznej wybranych miejscowości nad jeziorem Jeziorak, *Prace i Studia Geograficzne*, 64.2, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, 35-47.

WSTĘP

Turystyka jest istotnym czynnikiem rozwoju regionalnego i lokalnego (Butowski 2010). Przypisuje się jej coraz większą rolę w rozwoju gospodarczym miast, regionów i gmin. Współcześnie bardzo często traktowana jest jako szansa na stworzenie nowych miejsc pracy i złagodzenie niekorzystnych zjawisk o charakterze społeczno-gospodarczym (Baran i in. 2015; Mateczak 2015). Turystyka wiejska, w tym agroturystyka, staje się coraz modniejszą formą spędzania wolnego czasu, w szczególności przez mieszkańców miast. Bogata oferta turystyczna na obszarach wiejskich jest ściśle powiązana z bliskością obszarów cennych przyrodniczo, które warunkują w oczach turysty atrakcyjność danego terenu (Płazińska 2016). Ponadto, produkcja rolnicza zmniejsza obecnie swój udział w gospodarce obszarów wiejskich, na rzecz pozarolniczych funkcji produkcyjnych oraz konsumpcyjnych. Przykładem może być udostępnianie zasobów przyrody poprzez usługi turystyczno-rekreacyjne (Kłodziński 2010; Baran i in. 2015). Przeobrażenia, jakie dokonały się w Polsce po 1989 roku diametralnie zmieniły obraz polskiego rolnictwa. Z jednej strony stworzyły warunki do rozwoju indywidualnej przedsiębiorczości, także na obszarach wiejskich. Z drugiej strony wykazały nieprzystosowanie rolnictwa do nowych warunków gospodarki rynkowej (Kwiatkowski, Juszczak 2016). Kryzys ekonomiczny zmusił właścicieli gospodarstw indywidualnych do poszukiwania nowych źródeł dochodu w sektorze pozarolniczym, czyli do odejścia od monofunkcyjności. Oznacza to, że dotychczasowa funkcja produkcji rolnej musi być uzupełniana innymi funkcjami pozarolniczymi, np. turystyką, rzemiosłem, przetwórstwem rolno-spożywczym (Pałka 2010).

Zasoby lokalne mają kluczowe znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu, w tym branży turystycznej (Bański 2016; Czapiewska 2016). Wody powierzchniowe są bardzo istotnym elementem środowiska naturalnego, umożliwiającym zarówno bierny jak i aktywny wypoczynek. Jeziora stanowią specyficzną formę atrakcji turystycznych, ponieważ skupiają infrastrukturę turystyczną wzdłuż brzegów (Gołembski 2002). K. Duda-Gromada (2009) definiuje turystykę jeziorną jako turystykę związaną z samym jeziorem oraz obszarami je otaczającymi, obejmującą wszystkie formy aktywności turystyczno-rekreacyjnej podejmowane na akwenie jeziornym oraz otaczających go terenach na lądzie. C.M. Hall i T. Harkönen (2006) stworzyli kompleksowy model jeziornego systemu turystycznego odnoszący się zarówno do samego jeziora jak i otaczających je obszarów. Istnieje wiele form wykorzystania jezior do celów turystyczno-rekreacyjnych (sporty wodne, rekreacja, wędkarstwo i inne). Jeziora są zasadniczym walorem turystycznym wielu regionów turystycznych na świecie (Cooper 2006; Hall, Harkönen 2006; Tuohino 2015). Jednym z nich jest region Warmii i Mazur, który posiada ogromny potencjał turystyczny. Podstawowym atutem tego regionu są walory przyrodnicze, z największymi w Polsce powierzchniami jezior i dużymi kompleksami lasów, które sprzyjają rozwojowi turystyki, szczególnie tej o charakterze aktywnym. Występują również liczne tereny związane z formami ochrony przyrody i zasobami kulturowymi (Dębniwska i in. 2016).

Według R. Baretje'a i P. Defert'a (1972, za Warszzyńska, Jackowski 1979) o funkcji turystycznej mówi się, gdy w regionie lub miejscowości zatrudnienie w usługach i handlu, które związane są z obsługą turystów, stanowi ponad 50% ogółu zatrudnionej ludności. W ujęciu praktycznym bardzo trudno dokonać obliczeń, jaki dokładnie odsetek ludności zatrudniony jest w usługach związanych z obsługą turystów. Wiąże się to z ograniczonym zasobem informacji w danych zebranych przez urzędy statystyczne oraz ze specyfiką dziedziny, jaką jest turystyka (Szpilko, Ziółkowski 2010).

Często stosowanym miernikiem funkcji turystycznej są wskaźniki związane z liczbą miejsc noclegowych, określające stosunek liczby miejsc noclegowych do liczby ludności zamieszkującej dany obszar lub do powierzchni tego obszaru. Według A. Kowalczyka (2000) funkcja turystyczna to działalność społeczno-ekonomiczna, która jest skierowana na obsługę turystów i którą miejscowość lub obszar spełnia w systemie gospodarki narodowej. W. Kurek i M. Mika (2007) przez funkcję turystyczną rozumieją działalność społeczno-ekonomiczną w miejscowości lub regionie, skierowaną na obsługę turystów, z której wynika zdolność do zaspokajania określonych potrzeb turystycznych. W podobny sposób funkcję turystyczną definiuje B. Włodarczyk (2006). Stopień rozwoju funkcji turystycznej danego obszaru wymaga określenia oznak tego rozwoju. W podstawowym zakresie wykazywany jest on w wielkości i rodzaju bazy noclegowej oraz intensywności ruchu turystycznego. Według A. Matczaka (1989) funkcja turystyczna ma charakter powszechny w swoim wymiarze endogenicznym w odniesieniu do miast, a wymiarze egzogenicznym jest wysoce wyspecjalizowana. Wielkość i rodzaj bazy noclegowej wiążą się z zaspokojeniem podstawowej potrzeby bytowej turystów, którą jest nocleg. Zachodzi tu pewna zależność, mówiąca o tym, że im bardziej nasilony jest ruch turystyczny, tym większą rolę odgrywa turystyka w systemie gospodarczym miejscowości i tym intensywniej rozwija się jej funkcja turystyczna (Hendel 2016).

Jednymi z częściej stosowanych wskaźników oceny funkcji turystycznej są: wskaźnik Baretje'a-Deferta i wskaźnik gęstości bazy noclegowej. Wskaźnik Baretje'a-Deferta był stosowany w wielu badaniach w latach 70-tych XX wieku m. in. w Colorado, Normandii, Nowym Brunzwicku i Ontario (Potts, Uysal 1992). Wskaźnik ten jest także szeroko stosowany obecnie (Bănică, Camară 2011; Dumbrovská, Fialová 2014; Borzyszkowski i in. 2016; Marković i in. 2017). Wskaźnik gęstości bazy noclegowej zastosowali w badaniach Szromek (2012 i 2013), Baran i in. (2015), Hendel (2016), Uglis i Jęczynek (2017). Baza noclegowa jest podstawowym czynnikiem skłaniającym turystów do wyboru miejsca pobytu. Im większa różnorodność i standard obiektów noclegowych, tym większy ruch turystyczny w danym miejscu (Gaworecki 2010). Baza towarzysząca stanowi uzupełnienie podstawowej bazy turystycznej. Są to urządzenia i obiekty, które ułatwiają turystom pobyt i korzystanie z walorów turystycznych, głównie przyrodniczych. Należy pamiętać, że intensywność odwiedzania danego miejsca zależy od rangi walorów turystycznych, dostępności komunikacyjnej oraz zdolności obsługowej urządzeń turystycznych (Płocka 2009).

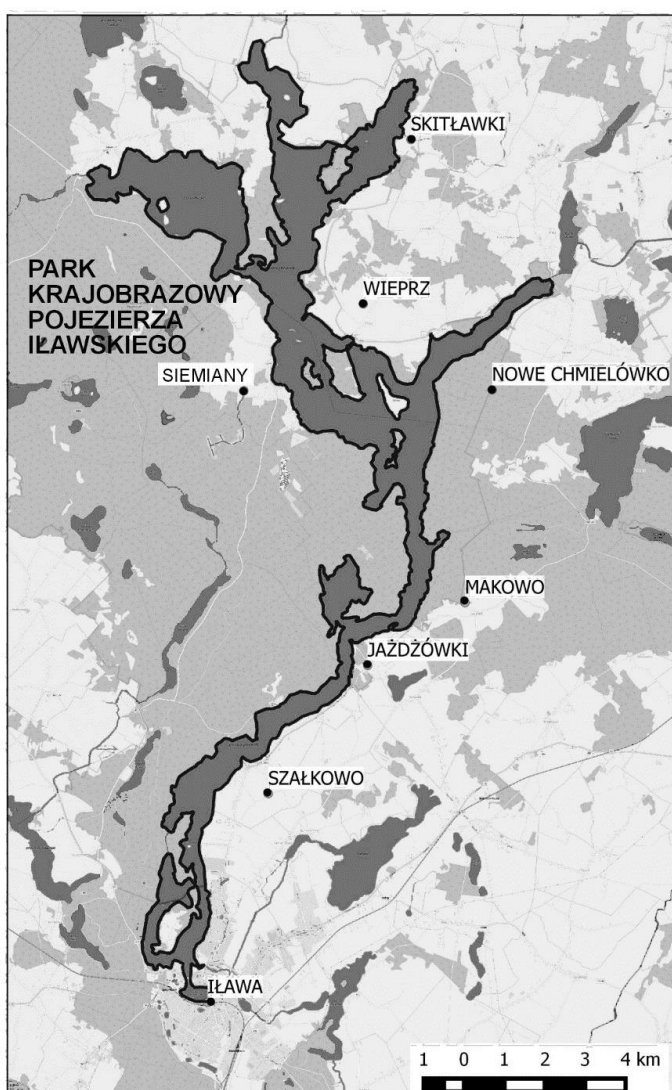
Głównym celem niniejszej pracy było określenie funkcji turystycznej wybranych miejscowości nad jeziorem Jeziorak.

MATERIAŁY I METODY

Do badań funkcji turystycznej wybrano osiem miejscowości położonych nad jeziorem Jeziorak, które posiadały bazę noclegową (ryc. 1). Pod uwagę wzięto wszystkie obiekty noclegowe funkcjonujące w tych miejscowościach. Do analizy bazy towarzyszącej wybrano obiekty oferujące sprzęt wodny i/ lub rowery.

Składowymi miar wskaźników funkcji turystycznej są m.in.: liczba miejsc noclegowych, liczba turystów korzystających z noclegów oraz liczba udzielonych noclegów. Dane do obliczeń składowych uzyskane z Głównego Urzędu Statystycznego mogą być obarczone pewnym błędem (Derek 2008; Hendel 2016). Hendel (2016) do oceny funkcji turystycznej gminy Ustroń wykorzystał pięć wskaźników: wskaźnik Baretje'a-Deferta (zwany wskaźnikiem funkcji turystycznej miejscowości),

wskaźnik Deferta (wskaźnik funkcji turystycznej), wskaźnik Schneidera (wskaźnik intensywności ruchu turystycznego), wskaźnik Charvata (wskaźnik nasycenia bazą turystyczną) oraz wskaźnik gęstości bazy noclegowej, wyrażony liczbą miejsc noclegowych, zaoferowanych turystom, przypadających na 1 km² obszaru. W niniejszej pracy zastosowano dwa z wymienionych wskaźników, zdaniem autorów najbardziej obiektywne. Obliczenie tych wskaźników nie wymaga dostępu do danych o liczbie udzielonych noclegów oraz o liczbie turystów korzystających z noclegów w poszczególnych obiektach bazy noclegowej. Dane te mogą być obarczone błędem, wynikającym z braku wywiązywania się przez podmioty gospodarcze z obowiązku statystycznego (Hendel 2016). Zdaniem autorów błąd ten jest szczególnie duży w przypadku takich danych jak liczba udzielonych noclegów i liczba turystów korzystających z noclegów, które z różnych przyczyn mogą być celowo zaniżane. Dane dotyczące liczby miejsc noclegowych są natomiast dostępne i wiarygodne.

Ryc. 1. Położenie badanych miejscowości nad Jeziorem Jeziorak

Fig. 1. Location of studied town and villages at the lakeshore of Lake Jeziorak

Źródło: opracowanie własne.

Source: author's own elaboration.

Informacje dotyczące liczby obiektów noclegowych oraz liczby miejsc, jakimi obiekty te dysponują, zebrano w oparciu o źródła uzyskane z Biura Informacji Turystycznej w Iławie oraz strony internetowe, posiadające funkcje przeglądania i wyszukiwania ofert noclegowych o domenach: infoturystyka.pl i meteor-turystyka.pl (*Baza noclegowa Iławy i okolic* 2017a, b). Dane dotyczące liczby obiektów bazy towarzyszącej i ich oferty pozyskano z Biura Informacji Turystycznej w Iławie oraz ze strony internetowej meteor-turystyka.pl (*Baza noclegowa Iławy i okolic* 2017b). Informacje dotyczące powierzchni miejscowości oraz liczby mieszkańców zameldowanych na pobyt stały uzyskano z Urzędu Gminy w Iławie i Urzędu Gminy w Zalewie.

Do określenia poziomu rozwoju funkcji turystycznej wybranych miejscowości posłużono się wskaźnikami możliwości recepcyjnych tych jednostek osadniczych, w odniesieniu do liczby mieszkańców zameldowanych na pobyt stały (M) oraz do ich powierzchni (P) (Warszyńska 1985; Mika 2004). Wskaźniki te obliczono według wzorów podanych poniżej.

Wyliczenia wskaźnika rozwoju funkcji turystycznej dokonano na podstawie wzoru Baretje'a i Deferta (Lijewski i in. 1998):

$$M = \frac{N \times 100}{L}$$

gdzie:

M – wskaźnik Baretje'a i Deferta

N – liczba miejsc noclegowych

L – liczba ludności miejscowej

Wyliczenia wskaźnika gęstości bazy noclegowej dokonano na podstawie wzoru (Lijewski i in. 1998):

$$P = \frac{N}{S}$$

gdzie:

P – wskaźnik gęstość bazy noclegowej

N – liczba miejsc noclegowych

S – powierzchnia w km²

Obliczenia wskaźnika rozwoju bazy towarzyszącej dokonano na podstawie utworzonego do celów pracy wzoru:

$$B_T = \frac{O \times 100}{N}$$

gdzie:

B_T – wskaźnik rozwoju bazy towarzyszącej

N – liczba miejsc noclegowych

O – liczba obiektów bazy towarzyszącej.

Wskaźnik M określa miejsce turystyki w strukturze funkcjonalnej danej jednostki osadniczej, zaś wskaźnik P informuje o poziomie wyposażenia przestrzennego w bazę noclegową (Mika 2004). W celu oceny stopnia zaawansowania rozwoju funkcji turystycznej wybranych miejscowości zastosowano przedziały klasowe, według których usystematyzowano badane miejscowości (Mika 2004). Wyodrębniono pięć stopni rozwoju funkcji turystycznej (tab. 1).

Tabela 1. Wskaźniki rozwoju funkcji turystycznej**Table 1.** The indicators of tourist function development

Funkcja turystyczna w strukturze funkcjonalnej <i>Role of tourist function in the functional structure</i>	Liczba miejsc noclegowych <i>Number of accomodation beds</i>		Symbol <i>Symbol</i>
	na 100 mieszkańców (M) <i>per 100 inhabitants (M)</i>	na 1 km ² (P) <i>per 1 km² (P)</i>	
Podstawowa lub jedna z głównych <i>Primary or one of the main functions</i>	>50	>50	A
Równorzędna do innych funkcji lub dodatkowa <i>Equivalent to other functions or additional</i>	25-50	25-50	B
Dodatkowa <i>Additional</i>	6,25 - 25	6,25 - 25	C
W początkowej fazie rozwoju <i>In the initial stage of development</i>	0,75 - 6,25	0,75 - 6,25	D
Rozwój funkcji turystycznej jeszcze się nie rozpoczął <i>No development of tourist function</i>	< 0,78	< 0,78	E

Źródło: Mika (2004).

Source: Mika (2004).

WALORY I INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA OKOLIC JEZIORA JEZIORAK

W regionie Warmii i Mazur znajduje się ponad 2000 jezior (Choiński 1995). Region ten jest jednym z największych w Europie obszarów o wysokiej atrakcyjności turystycznej i niepowtarzalnych walorach krajobrazowych. Turystów przyciąga strefa jezior wraz ze szlakami turystycznymi, rzeźba terenu, duża część obszarów zalesionych i czyste powietrze (*Strategia rozwoju turystyki...* 2016). Jezioro Jeziorak, najdłuższe i jednocześnie szóste co do wielkości jezioro w Polsce, stanowi samo w sobie szczególną przyrodniczą atrakcję turystyczną w regionie (Choiński 1995). Bardzo znaną atrakcją regionu jest również Kanał Elbląski, unikatowy na skalę światową szlak wodny, zabytek techniki (Januszewski 2001). Jezioro Jeziorak tworzy szeroki system żeglugi śródlądowej ze względu na połączenie z innymi zbiornikami (m.in. poprzez Kanał Elbląski). Iława i inne miejscowości wokół Jezioraka, m. in. poprzez fakt, że znajdują się na trasie szlaku Kanału Elbląskiego, są również miejscem często odwiedzanym przez turystów (*Strategia Rozwoju Warmii i Mazur* 2010).

Jeziorak jest jeziorem rynnowym, ukształtowanym w plejstocenie, podczas ostatniego zlodowacenia bałtyckiego. Położony jest w północno-wschodniej Polsce na obszarze Pojezierza Iławskiego (Kondracki 1998). Zachodni brzeg jeziora Jeziorak zajmuje Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego o powierzchni 25 045 ha (Rąkowski 2002). Zbiornik ma długość 27,5 km i powierzchnię 3 219,4 ha. Jego średnia głębokość wynosi 4,3 m, głębokość maksymalna to 12 m, najszerze miejsce osiąga 2 km, najwęższe 300 m (Jańczak 1997; Choiński 2006). Na Jezioraku znajduje się największa wyspa śródlądowa w Polsce, Ostrów (Wielka Żuława), o powierzchni 99,5 ha (Choiński 1995).

Rozwój ruchu turystycznego na danym obszarze uwarunkowany jest z jednej strony walorami turystycznymi (przyrodniczymi i kulturowymi), będącymi celem przyjazdów turystów, a z drugiej

strony infrastrukturą turystyczną, która pozwala z tych walorów korzystać. Jednakże dobre wykorzystanie obu tych elementów uwarunkowane jest dostępnością informacji o atrakcjach dla turystów (Szpilko i Ziółkowski 2010). Dzięki przystąpieniu do Zachodniomazurskiej Lokalnej Organizacji Turystycznej, w Iławie znajduje się Biuro Informacji Turystycznej, posiadające Certyfikat Polskiej Organizacji Turystycznej o standardzie trzech gwiazdek (*Informacja Turystyczna w Iławie 2019*). Ze względu na bogate zasoby przyrody oraz liczne szlaki turystyczne, w mieście Iława i okolicach rozwija się m.in. turystyka wodna, piesza, rowerowa, konna i ornitologiczna. Iława może poszczycić się dobrze rozwiniętą bazą noclegową. Miasto oferuje turystom szeroką gamę (około 40) obiektów gastronomicznych, od restauracji w pięciogwiazdkowym Hotelu Tiffi do kilku pizzerii i cukierni (*Informacja Turystyczna w Iławie 2019*). Dobra dostępność komunikacyjna Iławy sprzyja intensyfikacji ruchu turystycznego w mieście i okolicach. Przez miasto przebiega droga krajowa nr 16. W mieście znajduje się dworzec autobusowy oraz dworzec i węzeł kolejowy, umożliwiający bezpośrednie połączenie z największymi miastami w Polsce. Liczne zabytki oraz dobrze rozwinięta infrastruktura rekreacyjno-sportowa (np. centrum turystyczno-rekreacyjne, hala widowiskowo-sportowa, pumptrack, miasteczko ruchu drogowego) to kolejne znaczące walory turystyczne miasta. W Iławie co roku odbywają się imprezy kulturalne i sportowe, które przyciągają znaczną liczbę turystów, są też interesujące dla miejscowej ludności np. festiwal Old Jazz Meeting Złota Tarka oraz regaty „Błękitna Wstęga Jezioraka”.

Wokół jeziora Jeziorak istnieje wiele zabytkowych obiektów zasługujących na uwagę turystów, m.in.: ruiny XIV-wiecznego zamku Kapituły Pomezkańskiej w Szymbarku oraz ruiny zamku w Kamieńcu. Najwięcej tego typu atrakcji można zobaczyć w Iławie. Miasto posiada kilka obiektów cennych historycznie i architektonicznie. Przykładami są: budynek dworca kolejowego, kościół pw. Przemienienia Pańskiego i ratusz miejski. W okolicach Jezioraka jest wiele miejsc związanych z pobytami postaci ważnych dla historii, nauki i religii. Nad Jeziorakiem przebywał niegdyś Ojciec Święty Jan Paweł II. W miejscowości Ławice urodził się Emil von Behring, wynalazca szczepionki przeciwko błonicy i tężcowi, laureat pierwszej Nagrody Nobla w dziedzinie fizjologii i medycyny w 1901 roku (Lewandowska 2012).

ANALIZA BAZY NOCLEGOWEJ I FUNKCJI TURYSTYCZNEJ

Ze względu na charakter obiektu wyróżnia się bazę noclegową użytkowaną stale oraz sezonowo. Stałą bazę noclegową prezentują obiekty, najczęściej wybudowane w sposób trwały, funkcjonujące przez cały rok (Szpilko, Ziółkowski 2010). Grupy tych obiektów są ulokowane w miejscowościach turystyczno-wypoczynkowych. Głównym zadaniem tych obiektów jest spełnianie funkcji noclegowej i żywieniowej. Do obiektów stałych zalicza się: hotele, motele, domy wczasowe, domy turysty, schroniska, domy wycieczkowe oraz gospodarstwa agroturystyczne. Sezonową bazę noclegową tworzą obiekty świadczące usługi noclegowe głównie w sezonie letnim. Obiekty te organizowane są na szlakach turystycznych, w miejscowościach wypoczynkowych lub w miejscach atrakcyjnych turystycznie (Szpilko, Ziółkowski 2010). Sezonowymi obiektami turystycznymi są: stacje wodne, stacje turystyczne, obozowiska turystyczne, ośrodki turystyczne i wypoczynkowe.

W tabeli 2 przedstawiono liczbę obiektów noclegowych w analizowanych miejscowościach w podziale na poszczególne rodzaje, liczbę miejsc noclegowych oraz zakres liczby miejsc noclegowych w poszczególnych rodzajach obiektów. Podano także liczbę uwzględnionych w badaniach

obiektów bazy towarzyszącej. Stwierdzono, że najliczniejszą grupą obiektów są domki letniskowe (59 obiektów), a kolejną pokoje gościnne (28 obiektów). Najwięcej miejsc noclegowych oferują hotele (884) oraz ośrodki wypoczynkowe (694). Miasto Iława posiada 59 obiektów noclegowych różnych kategorii. Dysponują one łącznie 1837 miejscami noclegowymi (tab. 2). Wielkość obiektów w poszczególnych kategoriach jest bardzo zróżnicowana.

Bardzo ważne dla turystyki są obiekty świadczące usługi wypożyczenia np. sprzętu wodnego, rowerów, nart. Możliwość wypożyczenia sprzętu pływającego albo rowerów przyciąga wielu turystów lubiących aktywny wypoczynek. Można wyróżnić większe obiekty tego typu, ale często też małe wypożyczalnie funkcjonują wspólnie z ośrodkami wypoczynkowymi. Obsługują wówczas głównie turystów korzystających z noclegów w danym ośrodku (Szpilko, Ziółkowski 2010). W Iławie funkcjonuje 10 obiektów bazy towarzyszącej (wypożyczalni), z których siedem oferuje sprzęt wodny i czarter jachtów, dwie umożliwiają wypożyczenie sprzętu wodnego i rowerów, a jedna tylko rowerów. W Siemianach i w Makowie funkcjonują dwie wypożyczalnie sprzętu wodnego, zajmujące się również czarterowaniem jachtów (tab. 2). Miejscowość Szwałkowo posiada aż cztery tego typu obiekty. W Nowym Chmielówku istnieje jedna wypożyczalnia łodzi wędkarskich. Należy ona do obiektu noclegowego, który funkcjonuje w tej miejscowości. W Jażdżówkach funkcjonuje wypożyczalnia kajaków. Wszystkie wyżej wymienione obiekty są dostępne dla turystów w sezonie.

Wartości wskaźników Baretje'a-Deferta (M) i gęstości bazy noclegowej (P) (tab. 3) wskazują, że turystyka w strukturze funkcjonalnej miasta Iława jest określana jako początkowa faza rozwoju, natomiast poziom wyposażenia przestrzennego w bazę noclegową stanowi podstawową lub jedną z głównych funkcji w strukturze funkcjonalnej miejscowości (tab. 4). Miejscowości Siemiany i Makowo prezentują zbliżony do siebie poziom rozwoju funkcji turystycznej (M i P) (tab. 3).

Tabela 2. Wskaźniki rozwoju funkcji turystycznej

Table 2. The indicators of tourist function development

Miejscowość <i>Locality</i>	Rodzaj obiektu <i>Type of accommodation object</i>	Liczba obiektów noclegowych <i>No. of accommodation objects</i>	Liczba turystycznych miejsc noclegowych <i>Number of beds in tourists objects</i>		Zakres liczby miejsc <i>Range of beds</i>	Liczba obiektów bazy towarzyszącej <i>Number of additional infrastructure objects</i>
			całorocznych <i>permanent</i>	sezonowych <i>seasonal</i>		
Iława	Hotel <i>Hotel</i>	8	700	26	10-420	10
	Pensjonat <i>Guesthouse</i>	3	69	0	14-34	
	Hostel <i>Hostel</i>	1	6	0	6	
	Dom letniskowy <i>Summer house</i>	12	66	24	4-13	
	Pokoje gościnne <i>Guest rooms</i>	26	480	0	4-120	
	Gospodarstwo agroturystyczne <i>Agritourism farm</i>	2	28	0	10-18	
	Ośrodek wypoczynkowy <i>Resort</i>	7	115	323	20-115	
	Łącznie	59	1464	373	4-420	

Tabela 2. Ciąg dalszy ze strony 28**Table 2.** Continued from page 28

Siemiany	Hotel <i>Hotel</i>	1	58	0	58	2
	Pensjonat <i>Guesthouse</i>	2	70	0	30-40	
	Dom letniskowy <i>Summer house</i>	15	0	141	6-26	
	Ośrodek wypoczynkowy <i>Resort</i>	1	0	75	75	
	Gospodarstwo agroturystyczne <i>Agritourism farm</i>	1	14	0	14	
	Łącznie	20	142	216	6-58	
Makowo	Ośrodek wypoczynkowy <i>Resort</i>	3	0	107	17-60	2
	Dom letniskowy <i>Summer house</i>	31	0	192	5-17	
	Gospodarstwo agroturystyczne <i>Agritourism farm</i>	1	9	0	9	
	Łącznie	35	9	299	5-60	
Szałkowo	Pensjonat <i>Guesthouse</i>	2	43	0	18-25	4
	Gospodarstwo agroturystyczne <i>Agritourism farm</i>	6	100	0	6-40	
	Dom letniskowy <i>Summer house</i>	1	0	10	10	
	Pokoje gościnne <i>Guest rooms</i>	2	6	6	6	
	Łącznie	11	149	16	6-40	
Nowe Chmielówko	Ośrodek wypoczynkowy <i>Resort</i>	1	74	0	74	1
Skitławki	Gospodarstwo agroturystyczne <i>Agritourism farm</i>	1	10	0	10	0
Wieprz	Gospodarstwo agroturystyczne <i>Agritourism farm</i>	1	21	0	21	0
Jażdżówki	Hotel <i>Hotel</i>	1	100	0	100	1
Liczba obiektów i miejsc noclegowych łącznie <i>Total number of objects and beds</i>		129	1969	904	4-420	20

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza noclegowa Ilawy i okolic* (2017 a, b), *Informacja Turystyczna w Ilawie* (2019).

Source: author's own elaboration on the basis of *Baza noclegowa Ilawy i okolic* (2017 a, b), *Informacja Turystyczna w Ilawie* (2019).

Oznacza to, że funkcja turystyczna w ich strukturze funkcjonalnej jest określana jako podstawowa lub jedna z głównych (tab. 4). Również wskaźnik wyposażenia w bazę towarzyszącą przyjmuje podobne wartości w wymienionych wyżej miejscowościach (tab. 3). W miejscowości Szałkowo funkcja turystyczna w strukturze funkcjonalnej jest równorzędna do innych funkcji lub dodatkowa, natomiast poziom wyposażenia przestrzennego w bazę noclegową stanowi podstawową lub

jedną z głównych funkcji w strukturze funkcjonalnej miejscowości (tab. 3). Wskaźnik rozwoju bazy towarzyszącej w Szalkowie jest najwyższy wśród badanych miejscowości.

Tabela 3. Wskaźniki rozwoju funkcji turystycznej dla ośmiu wybranych miejscowości nad jeziorem Jeziorak
Table 3. The indicators of tourism function development in eight selected localities at Jeziorak Lake

Miejscowość <i>Locality</i>	Łączna liczba turystycznych miejsc noclegowych <i>Total number of beds in tourists objects</i>	Liczba ludności <i>Population</i>	Powierzchnia [km ²] <i>Area</i>	Wskaźnik Baretje'a-Deferta (M) <i>Baretje-Defert's index</i>	Wskaźnik gęstości bazy noclegowej (P) <i>Accommodation density indicator</i>	Wskaźnik rozwoju bazy towarzyszącej (B _T) <i>Additional infrastructure indicator</i>
Łława	1837	33260	21,88	5,52	83,95	0,54
Siemiany	358	220	3,3	162,72	108,48	0,56
Makowo	308	92	2,2	334,78	140	0,65
Szałkowo	165	369	3,2	44,71	51,56	2,42
Jazdówki	100	55	0,65	181,81	153,84	1,0
Nowe Chmielówko	74	0	0,55	*	134,54	1,35
Skitławki	10	13	0,03	76,92	333,33	0
Wieprz	21	104	0,09	20,19	233,33	0

(*) brak stałych mieszkańców, (N=0)

(*) no inhabitants, (N=0)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza noclegowa Łławy i okolic* (2017 a, b), *Informacja Turystyczna w Łławie* (2017), danych z Urzędu Gminy w Łławie i Urzędu Gminy w Zalewie.

Source: author's own elaboration on the basis of *Baza noclegowa Łławy i okolic* (2017 a, b), *Informacja Turystyczna w Łławie* (2017), data from the Commune Office of Łława and the Commune Office of Zalewo.

Tabela 4. Funkcja turystyczna w strukturze funkcjonalnej poszczególnych miejscowości

Table 4. Role of tourist function in the functional structure of studied localities

Funkcja turystyczna w strukturze funkcjonalnej <i>Role of tourist function in the functional structure</i>	Kombinacja wskaźników M/P <i>Combination of indicators</i>	Miejscowość <i>Locality</i>
Podstawowa lub jedna z głównych <i>Primary or one of the main functions</i>	A/A	Siemiany Makowo Jazdówki Nowe Chmielówko Skitławki
Równorzędna do innych funkcji lub dodatkowa/ Podstawowa lub jedna z głównych <i>Equivalent to other functions or additional/ Primary or one of the main functions</i>	B/A	Szałkowo
Dodatkowa/ Podstawowa lub jedna z głównych <i>Additional/ Primary or one of the main functions</i>	C/A	Wieprz
W początkowej fazie rozwoju/ Podstawowa lub jedna z głównych <i>In the initial stage of development/ Primary or one of the main functions</i>	D/A	Łława

Źródło: opracowanie własne.

Source: author's own elaboration.

PODSUMOWANIE

Badania nad oddziaływaniem turystyki na wybrane aspekty rozwoju społeczno-gospodarczego wsi oraz rozwoju funkcji turystycznej obszarów wiejskich w Polsce przeprowadzali M. Drzewiecki (1980), W. Kurek (1990), W. Gierańczyk i W. Gierańczyk (2013). Badania wykazały, że turystyka jest czynnikiem rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich oraz hamuje migrację ludności do miast i tym samym przyczynia się do polepszenia warunków bytowych i mieszkaniowych ludności wiejskiej. Podobną zależność zaobserwowano w odniesieniu do miast średniej wielkości (Derek i in. 2005).

W niniejszym artykule zwrócono uwagę na istotne znaczenie turystyki jeziornej dla rozwoju funkcji turystycznej na przykładzie jeziora Jeziorak i wybranych miejscowości położonych wokół niego. Stwierdzono, że turystyka pełni ważną funkcję we wszystkich badanych miejscowościach nad jeziorem Jeziorak. Istniejące obiekty noclegowe są różnorodne – od hoteli o wysokim standardzie do małych gospodarstw agroturystycznych i pokoi gościnnych. W większości miejscowości można również znaleźć obiekty wypożyczające sprzęt wodny i/lub rowery. Rozwój turystyki na badanym obszarze opiera się głównie o jezioro Jeziorak i formy rekreacji związane z nim i jego najbliższym otoczeniem. Jezioro Jeziorak i jego najbliższe otoczenie to dogodne miejsce do aktywnego i biernego wypoczynku. Inwentaryzacja bazy noclegowej i towarzyszącej pokazała, że najwięcej obiektów obu baz posiada miasto Iława, a następnie mniejsze badane miejscowości. Pod względem przestrzennego wyposażenia w bazę noclegową we wszystkich miejscowościach funkcja turystyczna jest podstawową lub jedną z głównych. W odniesieniu liczby miejsc noclegowych do liczby mieszkańców identyczna sytuacja występuje w pięciu z ośmiu badanych miejscowości. Badania wykazały, że równoczesne zastosowanie wskaźnika Baretje'a-Deferta i wskaźnika gęstości bazy noclegowej jest dobrym narzędziem oceny funkcji turystycznej. Wprowadzony w niniejszej pracy wskaźnik rozwoju bazy towarzyszącej (B_T) odzwierciedla możliwości korzystania z wielorakich aktywności realizowanych w oparciu o przestrzeń turystyczną związaną z jeziorem.

Literatura

- Bănică A., Camară G., 2011, Accessibility and tourist function development of the Romanian small towns, *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 1(7), 122-133.
- Bański J., 2016, Identyfikacja i wykorzystanie zasobów lokalnych w budowaniu przewagi konkurencyjnej – przykład regionu lubelskiego, *Studia Obszarów Wiejskich*, 44, 7-19, <http://dx.doi.org/10.7163/SOW.44.1>.
- Baran E., Kiniorska I., Noga M., 2015, Rozwój funkcji turystycznej obszarów wiejskich woj. świętokrzyskiego, [w:] W. Kamińska (red.), *Innowacyjność w turystyce wiejskiej a nowe możliwości zatrudnienia na obszarach wiejskich*, Studia KPZK PAN, t. CLXIII, 252-266.
- Baza noclegowa Iławy i okolic*, 2017a, Data dostępu: 10.05.2018, http://www.infoturystyka.pl/index_beta.php?regiony=14&miasto=1930&rodzaj=&wyszukaj_regiony=&szukaj=1&wyszukiwarka=.
- Baza noclegowa Iławy i okolic*, 2017b, Data dostępu: 10.05.2018, www.meteor-turystyka.pl.
- Borzyszkowski J., Marczak M., Zarębski P., 2016, Spatial diversity of tourist function development: The municipalities of Poland's West Pomerania Province, *Acta Geographica Slovenica*, 56(2), 267-276, <http://dx.doi.org/10.3986/AGS.769>.
- Butowski L., 2010, Turystyka jako czynnik rozwoju w świetle wybranych teorii rozwoju regionalnego, *Turyzm*, 20(1), 5-11.

- Choiński A., 1995, *Zarys limnologii fizycznej*, Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Choiński A., 2006, *Katalog jezior Polski*, Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Cooper C., 2006, Lakes as Tourism Destination Resources, [w:] C.M. Hall, T. Harkonen (red.), *Lake tourism. An integrated approach to lacustrine tourism systems*, Aspects of tourism, 32, Channel View Publications, Clevedon, Buffalo, Toronto, 3-26.
- Czapiewska G., 2016, Zasoby lokalne regionu pomorskiego i przykłady ich wykorzystania dla wzmocnienia rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich, *Studia Obszarów Wiejskich*, 44, 93-107, <http://dx.doi.org/10.7163/SOW.44.6>.
- Derek M., 2008, *Funkcja turystyczna jako czynnik rozwoju lokalnego w Polsce*, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych, Uniwersytet Warszawski, rozprawa doktorska.
- Derek M., Kowalczyk A., Swianiewicz P., 2005, Wpływ turystyki na sytuację finansową i rozwój miast w Polsce (na przykładzie miast średniej wielkości), *Prace i Studia Geograficzne*, 35, 199-217.
- Dębniwska M., Skorwider-Namietko J., Wojtowicz K., 2016, Obszary przyrodniczo-cenne jako potencjał turystyczny gmin województwa warmińsko-mazurskiego, [w:] M. Jalinik, S. Bakiera (red.), *Turystyka na obszarach przyrodniczo cennych*, Wydawnictwo Zamiejscowego Wydziału Leśnego Politechniki Białostockiej w Hajnówce, 20-42.
- Drzewiecki M., 1980, *Rola turystyki w rozwoju ekonomicznym wsi pomorskich*, Wydawnictwo Instytutu Turystyki, Warszawa.
- Duda-Gromada K., 2009, Turystyka jeziorna – nowa forma turystyki? *Prace i Studia Geograficzne*, 42, 89-101.
- Dumbrovská V., Fialová D., 2014, Tourist Intensity in Capital Cities in Central Europe: Comparative Analysis of Tourism in Prague, Vienna and Budapest, *Czech Journal of Tourism*, 1, 5-26, <https://doi.org/10.2478/cjot-2014-0001>.
- Gaworecki W., 2010, *Turystyka*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Gołembski G. (red.), 2002, *Kompendium wiedzy o turystyce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Poznań.
- Gierańczyk W., Gierańczyk W., 2013, Zróżnicowanie rozwoju funkcji turystycznej na obszarach wiejskich w Polsce w latach 2004–2012, *Studia Obszarów Wiejskich*, 34, 113-129.
- Hall C.M., Harkonen T., 2006, Lake tourism: an introduction to lacustrine tourism systems, [w:] C.M. Hall, T. Harkonen (red.), *Lake tourism. An integrated approach to lacustrine tourism systems*, Aspects of tourism, 32, Channel View Publications, Clevedon, Buffalo, Toronto, 3-26.
- Hendel M., 2016, Przydatność wskaźników funkcji turystycznej w ocenie rozwoju turystycznego obszaru na przykładzie gminy Ustroń, *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej*, Seria: *Organizacja i Zarządzanie*, 87, 158-170.
- Informacja Turystyczna w Ilawie*, 2019, Data dostępu: 4.02.2019, <http://www.it-ilawa.pl/>.
- Januszewski S. (red.), 2001, *Zabytki techniki i przemysłu w Polsce 5. Kanał Ostródzko-Elbląski*, Fundacja Otwartego Muzeum Techniki, Biuro Studiów i Dokumentacji Zabytków Techniki, Studio Artystyczno-Reklamowe „TAK”.
- Jańczak J. (red.), 1997, *Atlas jezior Polski, tom II. Jeziora zlewni rzek Przymorza i dorzecza dolnej Wisły*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Kłodziński M., 2010, Główne funkcje polskich obszarów wiejskich z uwzględnieniem dezagrarnizacji wsi i pozarolniczej działalności gospodarczej, „*Studia BAS*”, 4(24), 9-28.
- Kondracki J., 1998, *Geografia regionalna Polski*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Kowalczyk A., 2000, *Geografia turystyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Kurek W., 1990, *Wpływ turystyki na przemiany społeczno-ekonomiczne obszarów wiejskich polskich Karpat*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Kurek W., Mika M., 2007, Turystyka jako przedmiot badań naukowych, [w:] W. Kurek (red.), *Turystyka*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa, 11-48.

- Kwiatkowski C.A., Juszczyk J., 2016, *Uwarunkowania rozwoju agroturystyki w województwie lubelskim na przykładzie wybranych powiatów*, Instytut Naukowo-Wydawniczy „Spatium”, Radom.
- Lewandowska I., 2012, *Trudne dziedzictwo ziemi Warmia i Mazury 1945-1989*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.
- Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J., 1998, *Geografia turystyki Polski*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Marković S., Perić M., Mijatov M., Doljak D., Žolna M., 2017, Application of tourist function indicators in tourism development, *Journal of the Geographical Institute "Jovan Cvijic"*, 67(2), 163-178, <https://doi.org/10.2298/IJGI1702163M>.
- Matczak A., 1989, Problemy badania funkcji turystycznej miast Polski, *Acta Universitatis Lodzianensis, Turyzm* 5, 27-39.
- Matczak A., 2015, *Ewolucja turystyki na obszarach wiejskich*, Studia KPZK, 162, 63-82.
- Mika M., 2004, *Turystyka a przemiany środowiska przyrodniczego Beskidu Śląskiego*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Pałka E., 2010, Rola funkcji turystycznej w strukturze funkcjonalnej obszarów wiejskich w Polsce, *Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich*, 2, 97-106.
- Płocka J., 2009, *Turystyka. Wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo Escape Magazine, Toruń.
- Płazińska K., 2016, Obszary przyrodniczo cenne czynnikiem wpływającym na rozmieszczenie gospodarstw agroturystycznych w Polsce, [w:] S. Graja-Zwolińska, A. Spychała, K. Kasprzak (red.), *Turystyka wiejska. Zagadnienia przyrodnicze i kulturowe*, t. 2, Wydawnictwo Wieś Jutra Sp. z o.o., Poznań, 16-22.
- Potts T. D., Uysal M., 1992, Tourism intensity as a function of accommodations, *Journal of Travel Research*, 31(2), 40-43, <https://doi.org/10.1177/004728759203100207>.
- Rąkowski G. (red.), 2002, *Parki krajobrazowe w Polsce*, Instytut Ochrony Środowiska Warszawa.
- Szpilko D., Ziółkowski R., 2010, *Zagospodarowanie turystyczne obszarów chronionych województwa podlaskiego*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, Białystok.
- Strategia rozwoju turystyki województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025*, 2016, Data dostępu: 10.05.2018, <http://bip.warmia.mazury.pl/409/strategia-rozwoju-turystyki-województwa-warmińsko-mazurskiego-do-roku-2025.html>.
- Strategia Rozwoju Warmii i Mazur*, 2010, Data dostępu: 10.05.2018, file:///C:/Users/user/Downloads/strategia-rozwoju-turystyki-województwa-warmińsko-mazurskiego.pdf.
- Szromek A. R., 2012, Przegląd wskaźników funkcji turystycznej i ich zastosowanie w ocenie rozwoju turystycznego obszaru na przykładzie gmin województwa śląskiego, *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Seria Organizacja i Zarządzanie*, 61, 295-309.
- Szromek A. R., 2013, *Pomiar funkcji turystycznej obszarów za pomocą wskaźników funkcji turystycznej na przykładzie obszarów państw europejskich*, Studia Ekonomiczne, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, 132, 91-103.
- Tuohino A., 2015, In search of the sense of Finnish lakes. A geographical approach to lake tourism marketing, *Nordia Geographical Publications*, 44(5).
- Uglis, J., Jęczmyk A., 2017, Development of the tourist function within areas of lower silesian landscape parks. Rozwój funkcji turystycznej obszarów dolnośląskich parków krajobrazowych, *Economic and Regional Studies*, 10(2), 16-27.
- Warszyńska J., Jackowski A., 1979, *Podstawy geografii turystyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Warszyńska J., 1985, Funkcja Turystyczna Karpat Polskich, *Folia Geographica, Seria Geographica-Oeconomica*, 18, 79-104.
- Włodarczyk B., 2006, Tourism Space – the Cycle, the ‘Actors’ and Development Determining Factors, *Turizm*, 16(2), 41-51.